

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2023

Kamila Koukalová, DiS.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

**Individuální plánování s dítětem v sociálně aktivizačních
službách pro rodiny s dětmi**

Bakalářská práce

Kamila Koukalová, DiS.

Vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

Olomouc 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Individuální plánování s dítětem v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi“ vypracovala samostatně a že jsem všechny použité zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne: .....

Podpis .....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce paní Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. a také všem svým blízkým, kteří mne při zpracování bakalářské práce a při celém mém studiu podporovali.

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	11
1.1 Funkce rodiny a jejich typologie	13
1.2 Dítě jeho práva a potřeby.....	14
1.4 Participace dětí	16
2 SOCIÁLNÍ SLUŽBY	18
2.1 Sociální práce s rodinou	19
2.2 Sanace rodiny	20
3 SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI.....	22
3.1 Cílová skupina	22
3.2 Oblasti spolupráce	23
3.3 Klíčový pracovník	24
4 INDIVIDUÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ.....	26
4.1 Průběh individuálního plánování.....	26
4.2 Modely individuálního plánování.....	27
4.3 Individuální plán a cíl	28
4.4 Metody práce s dětmi	29
PRAKTICKÁ VÝCHODISKA.....	32
5 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	33
5.1 Cíle a otázky	34
5.2 Metody sběru dat a jejich analýzy	35
5.3 Realizace výzkumu.....	36
5.4 Limity výzkumu	37
6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	38

6.1 Postoj pracovníků k individuálnímu plánování	39
6.2 Zapojování dětí do spolupráce s rodinou.....	40
6.2 Proces plánování s dětmi	42
6.3 Využívané metody v práci s dětmi	43
7 DISKUSE	45
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	48
SEZNAM LITERATURY.....	49
SEZNAM PŘÍLOH	53
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	54

ÚVOD

Individuální plánování hraje zásadní roli při poskytování sociálních služeb. Aktivní zapojení uživatelů služeb do procesu plánování je důležité pro zajištění efektivity a smysluplnosti poskytování sociálních služeb. Individuální plán představuje nástroj, který umožňuje pracovníkům s uživateli stanovit si cíle, cestu k jejich dosažení a následné vyhodnocení dosažených výsledků. Takový plán není jen plán uživatele služby, ovšem je to i plán pro samotného pracovníka. Kdy se pracovník dostává do pozice spoluzakladatele plánu a daný cíl uživatele je současně určitým způsobem i cílem pracovníka. V sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi je takový plán velmi důležitý. Do plánování je v ideálním stavu zapojována celá rodina.

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma, které se přímo dotýká mého profesního zaměření. Již pátým rokem pracuji jako pracovník v sociálních službách v jedné ze sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. Z osobní zkušenosti se spíše setkávám s tím, že se primárně individuálně plánuje se zákonným zástupcem dítěte, ovšem na děti jako takové a jejich vlastní individuální plány se úplně vždy nedostává. Děti jsou do spolupráce zapojovány jen v určitých oblastech, nebo se s nimi případně vůbec pracovník do styku nedostane. Tato skutečnost by se však neměla stát pravidlem. Je nutné si jako pracovník v sociálně aktivizační službě pro rodiny s dětmi uvědomit a mít stále na paměti, že pro kvalitní spolupráci na podpoře rodiny je potřebné zapojit do spolupráce i ostatní členy domácnosti. Tedy jinými slovy nepracovat pouze s rodičem, ale také s jejich dětmi a rodinou jako celkem.

V teoretické části práce jsou popsány pojmy jako sociální služby, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a jejich význam, co tyto služby poskytují, co je to sanace rodiny a proč je důležitá. Tato část se také dotýká na úvod pojmů jako je rodina, dítě, potřeby dítěte a kdo se považuje za ohrožené dítě. Stěžejní kapitolou celé práce je kapitola s názvem individuální plánování. Zde jsou popsány možné přístupy v rámci individuálního plánování a také je pozornost zaměřena na možné pomůcky využívané při sociální práci s dětmi.

Cílem výzkumné části práce je zjistit, zda se pracovníci těchto služeb zaměřují během podpory rodiny také na přímou práci s dětmi a jestli s nimi také individuálně

plánují. Dále se zkoumají metody, pracovní pomůcky a postupy, které pracovníci využívají při plánování s dětmi. Jedná se o kvalitativní výzkum s využitím polo strukturovaných rozhovorů s pracovníky daných služeb v rámci Pardubického kraje, konkrétně v okresu Svitavy. Důvodem pro takto konkrétní výběr je mé působení v jedné ze služeb v této oblasti. Výsledky tohoto výzkumu mohou přispět k rozvoji poznání o individuálním plánování v sociálních službách a poskytnou užitečné poznatky pro efektivní práci s rodinami a dětmi.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Následující část bakalářské práce pojednává o teoretickém základu pro účely zpracování praktické části a odkazuje na odbornou literaturu. Autorka se v jednotlivých kapitolách zaměřuje na vymezení základních pojmů k dané problematice.

Nejprve je pozornost zaměřena na definování základních pojmů jako je rodina v současné společnosti, funkce rodiny, dítě a jeho potřeby, koho považujeme za ohrožené dítě. V dalších kapitolách jsou popsány pojmy jako sociální služby, co se skrývá pod pojmem sociální práce s rodinou, sanace rodiny a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (dále jen „SASRD“).

Stěžejní částí je zde kapitola o individuálním plánování. Pozornost je zaměřena na možnosti sestavování individuálních plánů a možných přístupů pracovníků k procesu. Důležitou kapitolou je zde individuální plánování zaměřené na děti, kde jsou popsány možné metody práce s dětmi.

1 RODINA

Rodina je stále brána jako základní jednotka společnosti a představuje formu soužití mezi lidmi. Existuje nespočet různých definic **pojmu rodina**, které se liší v závislosti na perspektivě a oboru, ze kterého vycházejí.

„Rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Kdykoli mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina i když jde o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd.“ (Kramer in Sobotková, 2007, str. 24).

V českém právním řádu je možné stále nalézt pouze vymezení manželství a jeho účelu, ovšem pojem rodina, zde není nikterak vymezen. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v §655 uvádí že: *„Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“*

Nejednoznačnost definování pojmu rodina uvádí Matoušek a Pazlarová (2014), kdy tvrdí že je v současnosti spíše vhodné mluvit o rodinném soužití, které se zakládá na citové vazbě mezi dospělými. Tato citová vazba může být mezi různými druhy partnerů, bez ohledu na jejich pohlaví. V současné době je rodičovská role často považována za důležitější než partnerský vztah. Tradiční představa rodiny je tedy nutně široká a nejasná, protože existuje mnoho různých forem rodinného soužití, které zahrnují různé kombinace biologického příbuzenství, legálních i nelegálních vztahů mezi dospělými a mezi dospělými a dětmi, nebo dokonce mezi samotnými dětmi.

Podrobné informace o vývoji a charakteristice současných českých rodin lze nalézt v dokumentu Zpráva o rodině 2020. Zde je uvedeno, že dnes se rodiny vyznačují stále větší různorodostí, a to nejen ve formách tradičního soužití, ale také v nerodinných formách a mezi tzv. singles, tedy svobodné osoby, které žijí bez partnera. Partnerské vztahy jsou často nestabilní a křehké, což ovlivňuje také vztahy mezi generacemi kvůli častým rozpadům partnerství.

1.1 Funkce rodiny a jejich typologie

Rodina je nejstarší společenskou institucí, která plní mnoho funkcí, jak je popisuje Průcha (2001) v Pedagogickém slovníku. Patří sem **socializační funkce**, které zahrnují předávání sociálních norem a hodnot, formování interpersonálních vztahů a vytváření emocionálního klimatu. Rodina také zastává **ekonomickou roli**, tedy poskytuje prostředky pro obživu a podporu členů rodiny. Dále plní **sexuálně-regulační funkci**, která se týká regulace intimních vztahů a **reprodukční funkce**, která souvisí s rodičovstvím a přenosu genetických informací na další generace. Kromě toho rodina formuje hodnoty, postoje, etiku a životní styl jednotlivých členů a přispívá k jejich začlenění do sociální struktury.

Rodina jako instituce plní dle Krause (2014) následující funkce:

- **Biologicko-reprodukční funkce:** Aby společnost mohla prosperovat, je klíčové, aby se rodilo dostatečné množství dětí. Nicméně, v rodinách ve vyspělých zemích se stává, že je vnímáno dítě jako překážka v profesním rozvoji a seberealizaci. V rodinách s omezeným finančním zázemím se může dítě považovat za nadstandard. Tyto situace vedou k různým změnám, například k odkladu mateřství, plánování jednoho dítěte nebo rozhodnutí zůstat bezdětným.
- **Sociálně-ekonomická funkce:** Členové rodiny se aktivně zapojují do pracovních a mimo pracovních činností, přičemž vykonávají rozmanitá povolání. Rodina jako celek pak má významnou úlohu jako spotřebitel na trhu. Avšak, vysoká míra nezaměstnanosti a stoupající životní náklady mohou způsobovat finanční obtíže.
- **Ochranná funkce:** Rodina zajišťuje péči a ochranu nejen dětí a starších členů rodiny, ale také nemocných a lidí se zdravotním postižením.
- **Socializačně-výchovná funkce:** Rodina má významnou sociální roli jako instituce, kde se děti a mladí lidé připravují na budoucí život a získávají základní dovednosti a hodnoty. V současném digitálním světě se navíc zvyšuje vliv dětí na své rodiče a prarodiče, zejména pokud jde o používání moderních komunikačních prostředků.

- **Rekreace, relaxace, zábava:** Rodina se angažuje v činnostech, které se dotýkají všech jejích členů, a má zvláštní význam zejména pro děti. Tato role zahrnuje schopnost rodinných příslušníků strávit společný volný čas, účastnit se různých aktivit a společně trávit dovolenou.
- **Emocionální funkce:** Rodina hraje také důležitou roli jako instituce, která vytváří emocionální oporu, pocit bezpečí a jistoty pro všechny své členy. Nicméně, v důsledku změn v rodinném životě, jako jsou rozvody, dezintegrace nebo hektický životní styl, můžeme pozorovat vzrůstající počet dětí, které trpí nedostatkem citového naplnění nebo jsou v extrémních případech vystaveny týrání.

Kraus (2014) také uvádí různé typy rodin, které se liší ve svém složení a rozsahu. Rodina, která se skládá z rodičů (nebo jednoho rodiče) a dětí, je obvykle označována jako **rodina nukleární** (jaderná). Pokud je rodina rozšířena o další blízké příbuzné, jako jsou prarodiče, strýcové, tety apod., nazývá se **rodina rozšířená** (velká). Existuje také rodina, ve které jedinec vyrůstá jako dítě a později sám zakládá rodinu, což se označuje jako **rodina orientační**. Z hlediska procesu socializace je důležité, jak dobře rodina zvládá své funkce, které má plnit. Mluvíme tedy o **rodině funkční**, kdy všechny její funkce jsou plněny adekvátně. Pokud některé funkce nejsou dostatečně naplňovány, ale celkový život rodiny není zásadně ohrožen, hovoříme o **rodině dysfunkční**. Existuje také **afunkční rodina**, kde rodina nedokáže plnit své základní funkce, vnitřně se rozpadá a vážně narušuje socializační vývoj dítěte.

1.2 Dítě jeho práva a potřeby

V souladu ze sdělení č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte a zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí se **dítětem rozumí osoba mladší 18 let**, pokud zákony příslušného právního systému neurčují zletilost již dříve. V České republice je zletilost dosažena dovršením osmnáctého roku věku, s možností uzavření manželství od 16 let.

Úmluva o právech dítěte je významný dokument, který komplexně pojednává o právech dětí. Hrušáková (2006) ve svém díle mluví o čtyřech základních právech,

kteřé tento dokument obsahuje, a to: „*ochranná práva, práva směřující k zabezpečení blaha dítěte, práva směřující k osvobození dítěte, dávající dětem stejná práva jako dospělým a práva dítěte ve vztahu k jeho rodičům, pokud jde o seburčení dítěte, jeho samostatnost a rozhodování.*“ (Hrušáková, 2006, str. 29)

System sociálně-právní ochrany České republiky také vymezuje v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v § 1 tyto oblasti: „*ochrana práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnově narušených funkcí rodiny a zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováno ve vlastní rodině.*“

Pro účely této bakalářské práce je také vhodné uvést a vysvětlit pojem **ohrožené dítě**. Kovařík a Matoušek (2013) uvádějí problematiku ohrožených dětí jako situaci, kdy dochází k porušování zdraví, a dokonce ohrožení života dítěte z důvodu nedostatečného uspokojování jeho potřeb. Sociální pracovník se poté musí vypořádat s nesmírně vážným a komplexním procesem vyhodnocování této situace, který končí rozhodnutím s dalekosáhlými důsledky. Je důležité zdůraznit, že sociální pracovník nemůže tuto situaci posoudit samostatně, ale potřebuje spolupráci s dalšími odborníky (např. dětský lékař, psycholog, speciální pedagog) a zaměřit se také na širší rodinu a školní prostředí. Před dosažením konečného vyhodnocení a plánování dalších kroků je nezbytné pečlivě zhodnotit potřeby samotného dítěte, což je zásadní aspekt celého procesu.

Významnou a nejznámější **hierarchii potřeb**, kterou jmenuje Atkinsonová (2003), sestavil americký psycholog Abraham Maslow, který lidské potřeby rozdělil na nižší a vyšší úrovně. Maslowova tzv. **pyramida potřeb** se skládá z:

1. **Fyziologické potřeby:** hlad, žízeň apod.
2. **Potřeby bezpečí:** cítit se zabezpečen a mimo nebezpečí.
3. **Potřeby sounáležitosti a lásky:** potřeby družít se s ostatními, být přijímán a někam patřit.
4. **Potřeby uznání:** potřeby dosáhnout úspěch, být kompetentní, získat souhlas a uznání.
5. **Kognitivní potřeby:** potřeby vědět, rozumět a zkoumat.

6. **Estetické potřeby:** potřeby symetrie, řádu a krásy.
7. **Potřeby seberealizace:** nalézt sebenaplnění, realizovat vlastní potenciál.

Atkinsonová (2003) dále uvádí, že v případě že jedinec čelí nedostatku základních biologických potřeb, bude jeho přednostním zájmem právě jejich uspokojení. Až poté, co jsou tyto potřeby uspokojeny a jedinec se cítí bezpečně, se může začít věnovat rozvoji estetických a intelektuálních aspektů svého života. Umělecké a vědecké aktivity mají prostor k rozvoji pouze v prostředí, kde je zajištěno dostatek základních potřeb a lidé nemusí bojovat o své přežití. Nakonec, nejvyšším stupněm motivace je seberealizace, kterou lze dosáhnout až poté, co jsou všechny ostatní potřeby uspokojeny.

Matějček (2005) mluví o **pěti základních psychických potřebách** dítěte:

- **Potřeba stimulace:** Jde o potřeby dostatečného množství podnětů, které odpovídají mentálnímu věku dítěte a podporují jeho emocionální, kognitivní a motorický rozvoj.
- **Potřeba smysluplného světa:** Vztahuje se k potřebě pravidelného režimu. Poskytování smysluplného světa umožňuje dětem lépe chápat hlubší smysl věcí, budovat si zkušenosti a rozvíjet schopnost efektivního učení a přizpůsobování se životnímu prostředí.
- **Potřeba bezpečí a jistoty:** Spojeno s potřebou citového vztahu a opory. Poskytování bezpečí a jistoty dítěti vytváří základ pro jeho správný vývoj a schopnost navazovat zdravé vztahy s ostatními.
- **Potřeba identity a iniciativy:** Zahrnuje vědomí vlastní osoby, vlastního já a sebeúcty. Tímto se dítě učí rozpoznávat svou společenskou hodnotu a angažovat se v praktickém životě s motivací k jednání.
- **Potřeba otevřené budoucnosti:** Soustředí se na schopnost vytvářet si reálnou představu o životě, stanovovat perspektivní cíle.

1.4 Participace dětí

Nosál (2014) definuje **participaci** jako: „*Participace znamená podílet se na něčem, účastnit se něčeho spolu s ostatními. Jádrem participace je dialog, diskuze, vzájemné naslouchání a ovlivňování. Participace dítěte představuje celou škálu různého*

stupně zapojení dítěte do rozhodování ve věcech, které se ho týkají.“ (Nosál, 2014, str. 15).

Hart (1992) zpracoval **model participace dětí a mládeže**. Nepravou participaci představují první tři stupně (dítě v pasivní pozici). Následující stupně, již pojednávají o pravé participaci. Jednotlivé úrovně jsou vyobrazeny formou žebříku:

1. **Manipulation:** Jedná se o zneužití účasti dětí ve prospěch dospělých, aniž by se dětem poskytla zpětná vazba ohledně využití jejich účasti v procesu.
2. **Decoration:** Zde se mluví o zapojování dětí jen na efekt. Dospělí využívají děti jako nějaké „lákadlo“. Není zde předstírána iniciativa dětí samotných.
3. **Tokenism:** Jde o povrchní formu účasti, která nedovoluje dětem formulovat vlastní názory nebo mít reálný vliv na danou situaci.
4. **Assigned but informed:** Jde o situace, kdy jsou dětem přiděleny role nebo úkoly v projektu, avšak jsou také informovány o tom, co projekt obnáší.
5. **Consulted and informed:** V tomto případě dospělí navrhují a řídí projekt, ale děti mají možnost vyjádřit svůj názor a jejich názory jsou brány vážně.
6. **Adult-initiated and directed:** Na této úrovni participace jsou děti zapojeny do procesu rozhodování a mají možnost ovlivňovat výsledky projektů.
7. **Child-initiated and directed** - označuje situace, kdy děti samy přicházejí s nápady a vedou své projekty. Dospělí podporují děti v jejich kreativě.
8. **Child-initiated, shared decisions with adults:** Je to forma účasti, kdy děti mají možnost ovlivňovat a sdílet rozhodnutí s dospělými.

Navrátil (2014) tvrdí, že myšlenka participace přináší zásadní podněty pro inovaci sociálních služeb v oblasti sociální práce s dětmi, mládeží a jejich rodinami. Tato idea otevírá nové možnosti a přístupy, které umožňují aktivní účast a zapojení dětí, mládeže a jejich rodin do rozhodování a plánování sociálních služeb.

2 SOCIÁLNÍ SLUŽBY

V České republice se v případech potřeby poskytuje pomoc a podpora prostřednictvím sociálních služeb, které podléhají zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Matoušek (2001) tvrdí, že sociální služby a sociální práce představují důležitou oblast pro realizaci sociální politiky v souvislosti s dětmi, jejich rodinami a péčí o invalidní osoby či seniory. „*V anglosaském pojetí se vše, co „poskytuje výhody těm, kdo mají problém“, označuje jako sociální služby.*“ (Matoušek, 2001, str. 178)

Cílem všech sociálních služeb je dle MPSV: „*zachovat lidskou důstojnost klientů, vycházet z individuálně určených potřeb klientů, rozvíjet aktivně schopnosti klientů, zlepšit nebo alespoň zachovat soběstačnost klientů, poskytovat služby v zájmu klientů a v náležité kvalitě.*“ (MPSV, 2020).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách rozděluje následující základní druhy sociálních služeb:

- a) **Sociální poradenství:**
  1. **Základní sociální poradenství:** Poskytuje potřebné informace pro řešení sociálních problémů a je součástí všech sociálních služeb.
  2. **Odborné sociální poradenství:** Je zaměřeno na specifické skupiny lidí, jako jsou senioři, lidé se zdravotním postižením nebo oběti trestných činů.
- b) **Služby sociální péče:** Jsou poskytovány osobám, které potřebují podporu a zajištění soběstačnosti ve fyzickém a psychickém smyslu. Cílem těchto služeb je umožnit jim život v přirozeném sociálním prostředí a co nejvíce je začlenit do běžného života.
- c) **Služby sociální prevence:** Zaměřují se na prevenci sociálního vyloučení a pomáhají lidem ohroženým krizovými situacemi. Tyto služby mají za úkol překonat nepříznivou sociální situaci a zabránit šíření nežádoucích jevů ve společnosti.

Existují tři hlavní formy sociálních služeb, které ukládá v §33 sám zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jsou jimi: pobytové, ambulantní a terénní. **Pobytové služby** jsou spojeny s poskytováním ubytování uživatelům, kteří potřebují podporu a péči na delší dobu. V rámci **ambulantních služeb** osoby samy navštěvují zařízení nebo jsou doprovázeny/dopravovány. Tyto služby se často využívají pro krátkodobou podporu, poradenství nebo terapeutické aktivity. **Terénní služby** jsou poskytovány přímo v přirozeném sociálním prostředí. Tato forma služeb umožňuje uživatelům zůstat v jejich domácím prostředí, a přitom získat potřebnou podporu a péči.

2.1 Sociální práce s rodinou

Sociální práci lze dle Matouška (2013) definovat jako společenskovední oblast, jejímž hlavním cílem je identifikovat, vysvětlit, zmírnit a řešit sociální problémy, jako je například chudoba, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace, kriminalita, nezaměstnanost. Sociální práce je založena na principech společenské solidarity a naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální pracovníci poskytují pomoc jednotlivcům, rodinám, skupinám a komunitám, aby dosáhli sociální integrace a získali dovednosti potřebné pro sociální začlenění.

Matoušek (2014) dále uvádí, že v podpoře rodin je klíčová **přímá nemateriální pomoc**. Ta zahrnuje pomoc s interním fungováním rodiny, vyjednávání s různými institucemi a dalšími osobami. Dále je důležité obhajovat zájmy rodin a poskytnout jim také formu **materiální pomoci**, jako je zajištění oblečení, potravin nebo finančních dávek. Důležité je však dbát na to, aby tato pomoc nevytvářela u uživatelů závislost, ale sloužila jako prostředek pro posílení funkčnosti rodiny. V rámci spolupráce se sociálními pracovníky mohou rodinám být poskytovány informace, přímé rady, pokyny a nácvik žádoucího chování.

Cílem práce s rodinou je dle MPSV (2009) usilovat o poskytování efektivní podpory při řešení různorodých problémů, které rodiny čelí, a které mohou být prostřednictvím této podpory zmírněny. Mezi konkrétními cíli poskytování služeb pro rodinu patří umožnit členům rodiny zůstat nebo se vrátit zpět do svého přirozeného prostředí, předcházet sociálnímu vyloučení, podporovat duševní zdraví, řešit problémy

v partnerském a rodinném soužití s cílem obnovit soběstačnost a fungování rodiny, poskytovat podporu ohroženým rodinám a pomáhat rodičům při výchově a péči o jejich děti. Pro spolupráci s rodinou je také důležité vytvořit důvěrné prostředí, aby rodina vnímala pracovníka jako prostředek pomoci. Je také nezbytné dobře porozumět potřebám a problémům rodiny. Dále poskytnout rodině prostor, aby sama mohla identifikovat své problémy. Cíle spolupráce stanovit v přímé interakci s rodinou, přičemž je důležité podporovat schopnost rodiny řešit obtížné situace vlastními silami.

Existuje několik metod, které se v sociální práci s rodinou používají k vyhodnocení situace rodiny a dítěte a k vytvoření plánu postupu. Kovařík a Pazlarová (in Matoušek 2013) popisují následující metody. **Metoda pozorování** se zaměřuje na pozorování dítěte, rodičů, sourozenců a celé rodiny. Sociální pracovník sleduje, jak rodiče plní svou roli v péči o dítě a jaké jsou vztahy mezi sourozenci. Důležitou součástí je také pozorování rodinného prostředí a životního stylu. Další je **metoda rozhovoru**, kdy sociální pracovník musí mít vhodné schopnosti a předpoklady pro vedení rozhovoru. Musí zohlednit inteligenci a věk dítěte a rodičů a klást otázky vhodným způsobem. Třetí metodou je **Případová konference**, která se používá ke zhodnocení situace a k vytvoření individuálního plánu péče rodiny či dítěte. Setkává se zde rodina se sociálním pracovníkem a dalšími relevantními odborníky, jako jsou psychologové, dětské lékaři, pedagogové nebo širší rodinný okruh. Cílem setkání je vyhodnotit situaci a nastavit plán, který má pomoci rodině.

2.2 Sanace rodiny

V kontextu rodiny se jedná o systém práce, který podporuje její fungování, jak uvádí MPSV (2009). Hlavním cílem je zde zachování nebo obnovení rodinných funkcí v přirozeném prostředí a udržení dítěte v rámci funkční rodiny, ideálně v jeho biologické rodině. Komplexním dílem, který pojednává o tomto pojmu je kniha Sanace rodiny od autorek V. Bechyňová a M. Konvičková (2008). V publikaci je možné nalézt **definici podpory rodiny** od Oldřicha Matouška (2003), která mluví o tom, že podpora rodiny (tedy sanace rodiny), se zabývá postupy, které mají za cíl podpořit fungování rodiny. Na rozdíl od postupů, které vedou k vyloučení členů rodiny, kteří jakýmkoliv způsobem ohrožují ostatní nebo jsou sami ohroženi.

Definice sanace rodiny dle Bechyňové (2008) je následující: „*Sanace rodiny je soubor opatření sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, jehož sociální, biologický a psychologický vývoj je ohrožen. Důsledkem neřešené nebo akutní situace ohrožení dítěte může být jeho umístění mimo rodinu. Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci jeho rodině.*“ (Bechyňová, 2008, str. 18).

Cílem sanace je opět dle Bechyňové (2008) poskytnout rodinám dostatečnou podporu zvenčí. Jde tedy o činnosti, které směřují k ponechání dítěte v rodinném prostředí či k jeho návratu zpět, a v neposlední řadě také k udržování kontaktů rodiny s dítětem umístěným mimo rodinu.

Ve svém díle Bechyňová (2008) také identifikuje následující **základní charakteristiky sanace rodiny**:

- Je vytvořen tým odborníků z různých oborů, který má svého koordinátora.
- V tomto týmu je vždy přítomný pracovník sociálně-právní ochrany dětí, pracovník centra pro sanaci rodiny, pracovník zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo pro děti vyžadující okamžitou pomoc, pokud je dítě aktuálně umístěné mimo rodinu, a další specialisté, kteří pracují s dítětem nebo rodinou (např. psycholog, učitel, speciální pedagog atd.).
- Jsou stanoveny role a úkoly každého člena týmu, kteří pracují podle předem dohodnutých pravidel.
- Pravidla jsou všem zúčastněným, souhlasí s nimi a dodržují je.
- Rodiče i děti jsou informováni o svém zařazení do programu sanace rodiny a aktivně se podílejí na vytvoření plánu.

3 SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI

Služba SASRD je v českém právním řádu upravena v § 65 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, kdy ji zákon vymezuje jako „*terénní, popřípadě ambulantní služba poskytovaná rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje*“.

3.1 Cílová skupina

Cílovou skupinou služeb SASRD jak již sám název napovídá jsou rodiny s dětmi. Uživatelem služby může být rodina nebo osoba s alespoň jedním dítětem, kterého má v péči, těhotná matka, pěstoun nebo osoba, které bylo dítě odebráno do ústavní výchovy. Cílem je poskytnout rodinám prostředky a dovednosti potřebné k jejich samostatnosti, zvýšení nebo udržení jejich kvality života a vytvoření stabilního a podpůrného prostředí pro děti.

Jako příklad vymezení cílové skupiny je možné uvést službu SASRD poskytovanou v rámci organizace Člověk v tísni. „***Služba se věnuje rodinám s jedním či více nezletilými a nezaopatřenými dětmi, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci. Tato situace se vyznačuje nejméně jedním z těchto znaků: obtíže při výchově a péči o děti, snaha o vytvoření podmínek pro návrat dětí do rodiny, potíže s hospodařením s rodinným rozpočtem a vedením domácnosti, problémy spojené se školní docházkou dětí, obtíže při vzdělávání dětí, sociálně patologické jevy v rodině (trestná činnost, závislosti, ...). A dále splňují minimálně jednu z následujících charakteristik: nevyhovující nebo nestabilní bydlení, nepřítomnost osob (v rodině nebo okolí), které by uměly a mohly se situaci pomoci, nedostatek vědomostí a dovedností k řešení obtížné situace (zejména vzhledem k nízkému vzdělání), příjem domácnosti je nízký, je tvořen zejména sociálními dávkami a důchody, zadluženost, dlouhodobá nezaměstnanost a nízká uplatnitelnost na trhu práce.***“ (Člověk v tísni, 2022).

3.2 Oblasti spolupráce

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 65 odst. 2 vymezuje **základní činnosti**, které služby SASRD poskytují. Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách, tyto činnosti v §30 specifikuje následovně:

a) *„výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:*

1. *pracovně výchovná činnost s dětmi,*
2. *pracovně výchovná činnost s dospělými, například podpora a nácvik rodičovského chování včetně vedení hospodaření a udržování domácnosti, podpora a nácvik sociálních kompetencí v jednání na úřadech, školách, školských zařízeních; přitom alespoň 70 % těchto činností je zajišťováno formou terénní služby,*
3. *nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností dítěte,*
4. *zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání dětí,*
5. *zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity,*

b) *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:*

doprovázení dětí do školy, školského zařízení, k lékaři, na zájmové aktivity a doprovázení zpět,

c) *sociálně terapeutické činnosti:*

socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob,

d) *pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:*

1. *pomoc při vyřizování běžných záležitostí,*
2. *pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.“*

Bechyňová (2008) tyto jednotlivé oblasti také blíže charakterizuje možným výčtem konkrétních činností. V rámci oblasti **Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti** je rodičům poskytována podpora a pomoc při prohloubení si svých dovedností ve výchově dítěte, vedení domácnosti, v nácviku rodičovských kompetencí apod. Patří sem také oblast hledání či udržení si bydlení nebo zaměstnání, motivace k řešení své dluhové situace, pravidelného placení svých závazků atp. **Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím** má za účel poskytnout podporu například matkám na mateřské dovolené ve formě mateřských center nebo informací o rekvalifikačních kurzech. U dětí, které mají problémy se začleněním do vrstevnických skupin, může proběhnout podpora a motivace k aktivnímu trávení volného času a docházet tak na kroužky volnočasových aktivit. U **Sociálně terapeutických činností** lze podle zájmu rodičů využít odborné pomoci psychoterapeuta. Jde zejména o zprostředkování rodinné, párové či individuální psychoterapie. Poslední oblast, tedy **Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí**, zahrnuje takovou pomoc rodičům, aby se dokázali zorientovat a uměli použít své možnosti a práva, na které mají nárok. Také aby tyto práva a nároky postupně propojovaly se zodpovědností samy za sebe.

3.3 Klíčový pracovník

Tento pojem v českém právním řádu není nikterak vymezen. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách tento pojem nezná, ovšem v praxi se tak označují pracovníci, kteří se věnují svým uživatelům dané sociální služby. Podle Vítové (2011) je **klíčový pracovník** definován jako zaměstnanec organizace, který byl vybrán pro provádění individuálního plánování služby. Tato činnost je součástí jeho pracovních povinností, a je zajištěno, že se neustále v této oblasti vzdělává.

Hauke (2011) a Vítová (2011) také uvádí určité **požadavky**, které by měla osoba **na pozici klíčového pracovníka** znát a umět. V následujícím výčtu jsou uvedeny některé z nich:

- dodržuje standardy kvality sociálních služeb, etický kodex a další relevantní dokumenty,

- zná proces individuálního plánování, rozumí mu a má jej za nepostradatelnou součást poskytované služby,
- je schopný vést rozhovor s uživatelem sociální služby, přizpůsobit se jeho schopnostem a dovednostem,
- umí aktivně naslouchat, přiměřeně reagovat, dodržovat nastavené hranice ve vztahu s uživatelem,
- dokáže spolupracovat v týmu, organizovat svou práci, soustředit se na svůj osobní rozvoj a sebereflexi,
- je odolný vůči stresu, zvládá rizikové situace a umí v těchto situacích adekvátně reagovat apod.

Horecký (2011) popisuje, že sice v zákonech označení klíčového pracovníka nenalezneme, ovšem lze z logiky věci odvodit o jaké pracovní pozice se jedná, tedy **pozice pracovníka v sociálních službách a sociálního pracovníka**. Tyto profese již definuje sám zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v §115. V rámci nejen služeb SASRD mohou být dále také zdravotničtí pracovníci, pedagogové, poradci pro manželé a rodiny, psychologové, terapeuti s odborným výcvikem, nebo zde mohou působit i dobrovolníci.

4 INDIVIDUÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ

Individuální plánování lze dle Hauke (2011) označit za významný proces v poskytování sociálních služeb, při kterém se snaží uživatel a poskytovatel nalézt společný cíl práce. Tento cíl vychází z individuálních potřeb uživatele v návaznosti na jeho nepříznivou životní situaci. Na jeho základě jsou naplánovány jednotlivé kroky vedoucí k jeho dosažení.

Haicl (2011) upřesňuje, že pojem individuální plánování je přímo obsaženo v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a v prováděcí vyhlášce č. 505/2006 Sb., která upravuje některá ustanovení zmíněného zákona. Konkrétně se jedná o standard č. 5 uvedený v příloze č. 2 k vyhlášce 505/2006 Sb.: Obsah standardů kvality sociálních služeb. Zde jsou uvedeny povinnosti poskytovatelů souvisejících s individuálním plánováním v kritériích: poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla a podle nich se řídí, poskytovatel plánuje společně s osobou s ohledem na její osobní cíle a možnosti, poskytovatel plánuje a průběžně hodnotí společně s osobou naplňování cílů, poskytovatel má pro každou osobu určeného zaměstnance, poskytovatel má vytvořen systém sdílení informací mezi pracovníky.

4.1 Průběh individuálního plánování

Individuální plánování sociálních služeb lze dle doporučeného postupu č. 3/2022 vydaném MPSV (2022) rozdělit do pěti fází:

1. **Sjednávání:** Jednání se zájemcem o sociální službu a uzavření smlouvy o poskytování sociálních služeb. Během tohoto jednání se sjednává rozsah a průběh poskytování služby, který odpovídá požadavkům, očekáváním a osobním cílům klienta. Sjednané informace se zaznamenávají do smlouvy nebo jiného dokumentu, aby byly srozumitelné pro zaměstnance i klienta.
2. **Upřesnění:** Tato fáze se týká především dlouhodobě poskytovaných sociálních služeb. V průběhu adaptačního období se zjišťují a upřesňují potřeby, očekávání, osobní cíle, schopnosti a možnosti klienta. Na základě

těchto informací se aktualizují cíle spolupráce a sjednaný rozsah a průběh poskytování služby.

3. **Realizace plánu a získávání informací:** Tato fáze zahrnuje samotné poskytování sjednaného rozsahu a průběhu sociální služby s cílem naplnit stanovené cíle spolupráce. Během této fáze je důležité získávat a sdílet informace, které jsou nezbytné pro další fáze individuálního plánování.
4. **Hodnocení:** Probíhá hodnocení průběhu poskytování sociální služby a naplňování osobních cílů klienta a cílů spolupráce. Hodnotí se, zda byly služby poskytovány v dohodnutém rozsahu a průběhu, zda odpovídaly klientovým potřebám, očekáváním, cílům, schopnostem a možnostem, a zda je klient spokojený se způsobem poskytování služby.
5. **Aktualizace:** V této fázi se na základě hodnocení rozhoduje o aktualizaci cílů, rozsahu a průběhu poskytování služby. V závislosti na výsledcích hodnocení může dojít k ponechání stávajícího plánu, sjednání nového plánu nebo hledání jiné vhodné služby.

4.2 Modely individuálního plánování

Haicl a Haiclová (2011) mluví o 4 základních modelech individuálního plánování mezi kterými existují určité přechodové verze:

1. **Model zaměřený na dosahování cílů:** Vychází ze zkušeností a znalostí pracovníka, který zde působí jako poradce. Jeho cílem je dosáhnout stanoveného cíle klienta, obvykle spočívajícího v řešení nepříznivé sociální situace. Pracovník společně s uživatelem sestavuje jednotlivé kroky, které vedou k dosažení cíle. Tento model umožňuje hodnotit, zda byly stanovené body směřující k cíli dosaženy, a analyzovat důvody selhání či úspěchu. Není vhodný pro nemotivované klienty.
2. **Model zaměřený na dialog a uživatele služby:** Uplatňuje se v případech, kdy klient nemá jasnou představu o svém cíli. Pracovník motivuje klienta a soustředí se na jeho aktuální potřeby a situaci. Tento model nabízí bezpečí, partnerství a pochopení klientovi a nevyvíjí na něj tlak. Je důležité správné

vedení pracovníkem, aby klient získal dostatek podnětů a výzev k řešení své situace.

3. **Model vycházející ze schémat počítačové podpory:** Zde pracovník využívá počítačový software. Na základě zadaných údajů a kritérií nabízí počítač různá řešení situace, která pracovník předkládá klientovi. Tento model umožňuje rychlé nalezení řešení, ale neposkytuje individuální posouzení klientovy situace.
4. **Model expertní:** Pracovník při řešení situace využívá své odbornosti a zkušeností. Pracovník je schopen rychle identifikovat problém a navrhnout účinná řešení. Nevýhodou je, že uživatel může postrádat pocit partnerství.

4.3 Individuální plán a cíl

Individuálním plánem rozumíme již samotný písemný formulář případně můžeme brát v úvahu i ústní dohodu. Individuální plán (dále jen „IP“) sestavuje klíčový pracovník spolu s uživatelem služby. Písemný formulář takového plánu by měl dle Hauke (2011) obsahovat:

- údaje o uživateli,
- cíl uživatele,
- údaje o klíčovém pracovníkovi,
- další podílející se osoby či instituce,
- jednotlivé konkrétní kroky vedoucí k dosažení cíle,
- datum sestavení a dalšího přehodnocení plánu,
- podpis uživatele a pracovníka.

Hauke (2011) mluví také o tom, že přání a potřeby uživatele musí odpovídat poslání organizace, cílovým skupinám a dalším stanoveným požadavkům. Je klíčové, aby tyto přání a potřeby byly v souladu s principy SMART. Během procesu plánování se usiluje o nalezení společného cíle, který je sdílený oběma stranami. Není tedy možné, aby organizace uspokojila úplně všechna přání uživatele.

„Aby byl cíl cílem, musí tedy naplňovat termín SMART:

- *Specifický (nelze cíl paušalizovat, nelze psát všem uživatelům stejné cíle, musí skutečně vycházet z potřeb, přání a hodnot uživatele),*
- *Měřitelný – musí být stanovena kritéria, na základě, kterých poznáme, že cíl je naplňován,*
- *Akceptovatelný – přijatelný, nemůže být v rozporu např. s etickými, právními normami,*
- *Reálný – musí být splnitelný pomocí sociální služby s ohledem na věk a možnosti uživatele,*
- *Terminovaný – musí být stanoveno, kdy má být cíl naplněn, nebo kdy má dojít k hodnocení toho, jak je cíl naplňován.“ (Hauke, 2011, str. 97).*

4.4 Metody práce s dětmi

V této podkapitole si přiblížíme různé metody, které mohou nejen pracovníci SASRD využít při vykonávání sociální práce s dětmi a při individuálním plánování s dětmi. Budeme se zaměřovat na možnosti, které tyto metody poskytují a jak mohou být užitečné pro pracovníky SASRD při jejich práci s dětmi.

Matoušek (2022) mluví o tom, že jako základní metodu je nutné uvést **rozhovor**. Při komunikaci s dětmi je důležité zachovat opatrnost a respektovat jejich emoční pohodu. Je vhodné začít rozhovorem na témata, která dětem přinášejí radost a nevyvolávají v nich silné emocionální reakce. Postupem času lze přejít ke závažnějším tématům, jako je škola nebo vztahy v rodině. Vytváření důvěry a kontaktu s dětmi je snazší v jim známém prostředí. **Hra** často slouží jako efektivní nástroj pro komunikaci s mladšími dětmi. Může se jednat o hru s jejich oblíbenou hračkou nebo diskuzi o blízkých osobách pomocí figurek nebo obrázků. Pokročilejší tematické rozhovory jsou vhodné až pro děti ve školním věku. Celkově je důležité přizpůsobit se věku, potřebám a emočnímu stavu dítěte, abychom vytvořili příjemné a účinné komunikační prostředí.

Zatloukal a Žákovský (2019) ve své publikaci zaměřené na přístup SFBT neboli terapie zaměřená na řešení, mluví o tzv. „*small talk*“. **Small talk** s dětmi je způsob, jak vytvořit příjemnou atmosféru a navázat prvotní kontakt. Může se jednat o jednoduché

a neformální rozhovory o jejich zájmech, oblíbených hračkách, zvířatech, knížkách nebo zábavě. Tato lehká témata pomáhají dětem otevřít se k další komunikaci. Může sloužit také jako prostředek k zjištění, jak se dítě cítí, co ho aktuálně trápí nebo jaké má potřeby.

V rámci SFBT autoři Zatloukal a Žákovský (2019) také uvádějí mimo rozhovor další možnosti prostředků využívajících při práci s dětmi a dospívajícími jako: kreslení, knihy a vyprávění příběhů, stavění (např. z kostek), využití figurek či plyšových hraček, karty a obrázky, pracovní listy apod.

Z pomocných nástrojů pro pracovníky při práci s dětmi je dobré také uvést **pracovní listy** vytvořené organizací Lumos (2015). Mimo jiná díla vydané touto organizací lze vyzdvihnout publikaci s názvem Pomocné nástroje pro zjišťování názoru dítěte a komunikaci s dítětem. Zde mohou pracovníci nalézt množství pracovních listů na různá témata, kterými je možné děti zábavnou formou zapojit do procesu vyhodnocení a získat tak jejich názory.

Při práci s dětmi je možné využít **Focus Box**, který je uvedený na webových stránkách poradenského a vzdělávacího centra Velký vůz Sever (2011-2018). Jde o projekt, který vytvořily psychologičky Lošťáková s Průchová a poskytuje komunikačně-diagnostické nástroje pro vedení rozhovorů s dětmi. Jeho obsahem jsou různé techniky a materiály umožňující získávání informací o dětech z oblastí jako jsou vztahy, rodina, škola, emoce, názory, sebepojetí a přání. Je určen profesionálům pracujícím s dětmi, jako jsou sociální pracovníci, psychologové, pedagogové, a nabízí metodickou příručku a terénní tašku s nástroji pro práci s dětmi.

Dále je možné při práci s dětmi využít tzv. **terapeutických karet**. Mnoho pracovníků pracujících v sociálních službách se mohou zaleknout již samotného názvu a říct si, že nemají dostatečnou kvalifikaci pro terapeutické činnosti. Tyto karty však nemusí pracovník využívat pouze k terapii ať už s dítětem či dospělým klientem, ovšem může využít možnosti obrázků pro komunikaci s dítětem, nebo pro určitý vhled do života dítěte, jelikož děti většinou nejlépe vyjádří například své pocity právě obrázky. K tomu mohou pracovníci využít pomůcky **b-creative**, které byly vytvořeny psychologičkou Magdou Shymon a jsou dostupné na stránkách organizace b-creative products s.r.o. (2013-2019). Využívání většiny pomůcek b-creative nevyžaduje

dlouhodobý trénink. Jsou založeny na kreativité uživatelů. Při práci s těmito pomůckami je důležité mít na paměti několik faktorů. Každá pomůcka má svůj správný čas, místo a okolnosti, ve kterých je vhodné je použít. Interpretace je vždy na klientovi, nenutíme vlastní významy. Otevřenost novému, odvaha, ochota riskovat a improvizovat jsou potřebné pro jejich efektivní využití. Je také důležité pracovat s nimi s respektem k situaci a klientům poskytnout prostor pro vlastní tvořivost. Existuje široká škála možností využití těchto pomůcek, a je dobré experimentovat a přizpůsobit je konkrétním potřebám a skupinám.

PRAKTICKÁ VÝCHODISKA

Tato část práce nejdříve popisuje metodologii výzkumu, včetně metod, které autorka použila. Následně jsou popsány nashromážděná data a výsledek výzkumu, který se zaměřuje na individuální plánování s dětmi v rámci služeb SASRD. Poslední kapitola je věnována diskuzi a závěrům z průzkumného šetření.

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pro účely praktické části bakalářské práce bylo využito **kvalitativního výzkumu**. „*V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat.*“ (Hendl 2016, str. 46)

Dle Reichela (2009) se jedná o zkoumání nějakého sociálního problému, kdy se výzkumník nezabývá čísly a statistikou jako tomu je zvykem u kvantitativního výzkumu. Naopak je kladen důraz na objevování a zkoumání daného problému prostřednictvím slovních vyjádření. Kvalitativní přístup se tedy zaměřuje na hlubší porozumění sociálním problémům a jejich komplexnosti, která není snadno zachytitelná čistě kvantitativními parametry. Tímto způsobem můžeme získat hlubší pohled na lidské zkušenosti a přispět tak k lepšímu porozumění sociálním jevům.

Autorka dále zvolila metodu záměrného výběru **výzkumného souboru**. Miovský (2006) zmiňuje, že záměrným výběrem, označovaný také někdy jako účelový, vyhledáváme účastníky výzkumu dle předem daného vzorce a stanovených kritérií. Výzkumník si vybírá pouze osoby, které zapadají do stanoveného kritéria.

Výzkumný soubor tohoto výzkumu tvoří lidé, kteří pracují nebo pracovali na pozici sociálního pracovníka případně pracovníka v sociálních službách, a to ve službách SASRD. Okruh osob byl ještě více specifikován na pracovníky ve službách SASRD v okrese Svitavy v Pardubickém kraji. Základní informace o respondentech jsou uvedeny v následující. Z důvodu úzkého výběru respondentů jsou jednotlivé osoby zanechány v anonymitě.

Tabulka č. 1 – Informace o respondentech

	Věk	Délka praxe	Dosažené vzdělání
Respondent 1	25	3 roky	VOŠ – SP
Respondent 2	30	5 let	VŠ – PSS
Respondent 3	31	8 let	VŠ – SP
Respondent 4	31	5 let	VŠ – SP
Respondent 5	29	5 let	VOŠ – PSS
Respondent 6	31	3 roky	VŠ – SP

Zdroj: vlastní zpracování

5.1 Cíle a otázky

Hlavním cílem tohoto výzkumu je podrobněji porozumět způsobům, jak pracovníci SASRD individuálně plánují s dětmi a jaké metody, nástroje a postupy při tom využívají. Tento obecný cíl je dále rozpracován na tři dílčí cíle, které poskytují hlubší pohled na danou problematiku.

Prvním dílčím cílem je prozkoumat názory a přístupy pracovníků SASRD k individuálnímu plánování s dětmi. Tento aspekt se zaměřuje na jejich postoj k individuálnímu plánování a jejich vnímání jeho důležitosti v kontextu práce s dětmi. Cílem je získat informace o jejich motivacích, hodnotách a přesvědčeních týkajících se individuálního plánování.

Druhým dílčím cílem je objasnit, jak pracovníci SASRD zapojují děti do spolupráce při individuálním plánování. Zde se zkoumá, jaké strategie, techniky a přístupy používají pracovníci k aktivnímu zapojení dětí do procesu plánování. Cílem je zjistit, jaké jsou jejich zkušenosti se spoluprací s dětmi.

Třetím dílčím cílem je identifikovat konkrétní nástroje, pomůcky a materiály, které pracovníci SASRD využívají při práci s dětmi a při individuálním plánování.

Na základě těchto dílčích cílů byly formulovány výzkumné otázky, které směřují k hlubšímu porozumění tématu:

- Jak pracovníci SASRD přistupují k individuálnímu plánování s dětmi a jak vnímají jeho důležitost?
- Jaké jsou zkušenosti pracovníků SASRD se zapojováním dětí do spolupráce při individuálním plánování?
- Jaké konkrétní nástroje, pomůcky a materiály používají pracovníci SASRD při práci s dětmi a individuálním plánování?

5.2 Metody sběru dat a jejich analýzy

Metodou pro sběr dat byl zvolen **polostrukturovaný rozhovor**. Miovský (2006) mluví o **polostrukturovaném interview**, které má určitou strukturu, ale zároveň umožňuje volnější a otevřenější dialog. Výzkumník si určí několik otázek nebo témat. Jejich pořadí může být dle potřeby měněno. Je zde možnost také pokládat doplňující či ověřující otázky, zda vše výzkumník pochopil správně, jak danou věc tazatel myslí apod. V rámci rozhovoru se snažíme jít co nejvíce do hloubky, ovšem jen v případech, kdy jsou informace pro výzkum užitečné.

Témata rozhovoru byla sestavena vzhledem k oblastem:

- přístup pracovníků SASRD k individuálnímu plánování s dětmi,
- zapojování dětí do spolupráce a individuálního plánování,
- pomůcky a materiály využívané při práci s dětmi.

Metodu analýzy dat získaných z rozhovorů popisuje Hendl (2016) jako konstrukci **kategoriálních systémů**. Tyto kategoriální systémy jsou vytvořeny specificky pro potřeby daného výzkumu a slouží k třídění a řazení dat. Jedná se o definování souboru kategorií, které umožňují strukturovaný přístup k analýze dat a identifikaci vzorů, vztahů a tematických oblastí výzkumu. Miovský (2006) popisuje kódování jako první fázi analýzy kvalitativních dat, kdy přiřazujeme klíčová hesla, tzv. kódy, jednotlivým částem textu. Poté dochází k propojení těchto kódů do větších celků, nazývaných kategorie. Dále je možné data komentovat, doplňovat a vytvářet závěry na jejich základě.

Jako hlavní metoda interpretace dat byla použita technika nazývaná „vyložení karet“, kterou zmiňují autoři Švaříček a Šed'ová (2007). Metoda spočívá v tom, že výzkumník sestavuje kategorie vytvořené prostřednictvím kódování do určitého uspořádání a na základě toho vytváří strukturu textu. Při této interpretaci není nutné zahrnout všechny vytvořené kategorie, ale pouze ty, které jsou relevantní pro výzkumné otázky.

Druhou použitou metodou interpretace dat je metoda vyhledávání a vyznačování vztahů, o které mluví Miovský (2006). Tato metoda umožňuje identifikovat souvislosti mezi fenomény, které jsou zmíněny účastníky výzkumu. Na základě této metody je možné dále analyzovat vztahy a spojitosti mezi různými aspekty dat, což přispívá k hlubšímu porozumění zkoumanému jevu.

5.3 Realizace výzkumu

Zaměření tohoto výzkumu vychází z praktické zkušenosti autorky, jak bylo již zmíněno v úvodu práce, kde se objevila otázka, zda pracovníci služeb SASRD aktivně věnují přímé práci s dětmi a jak probíhá individuální plánování. Nejprve autorka provedla studium relevantní literatury k tématu. Poté byl definován výzkumný problém, cíl výzkumu a formulovány dílčí výzkumné otázky.

Následovala fáze, kdy autorka vytvořila oblasti a otázky pro polostrukturované rozhovory a připravila záznamový arch. Poté byly navázány kontakty s osobami z výzkumného vzorku a domluvena osobní setkání. Rozhovory s respondenty se obvykle konaly osobně na neformálních místech. Respondentům byl vysvětlen účel výzkumu, průběh rozhovoru a byl jim předložen informovaný souhlas k podpisu.

Před samotným průzkumem byla s respondenty vždy vedena neformální konverzace, aby se vytvořilo příjemné a bezpečné prostředí. Rozhovory byly nahrávány na diktafon a poté přepsány do textové podoby. Respondenti byli informováni o nahrávání rozhovorů. Nakonec autorka získaná data zpracovala pomocí uvedených metod. Audionahrávky byly transkribovány, což znamená převod mluveného slova na text. Poté byla použita metoda kódování k usnadnění orientace v textu. Názvy

podkapitol v následující kapitole číslo 6 přímo odpovídají kategoriím, které vznikly během procesu kódování.

5.4 Limity výzkumu

Každý výzkum má svá vlastní omezení a limity. V případě tohoto výzkumu autorka identifikovala několik možných limitů, které se týkají jak respondentů, tak samotného výzkumníka. Ze strany výzkumníka může být limitován nedostatek zkušeností v provádění výzkumu, vedení rozhovorů nebo analýze získaných dat. Existuje také možnost nedostatečné udržení objektivity během průběhu výzkumu.

Pokud jde o respondenty, může docházet ke zkreslení výsledků, protože respondenti mohou být ovlivněni aktuálním psychickým nebo fyzickým stavem. Může také hrát roli prostředí, které nemusí být zcela pohodlné. Respondenti mohou do svých odpovědí zahrnout čistě subjektivní pocity.

Důležité je také uvést, že limitací je omezený výběr respondentů, což znamená, že získané výsledky nemusí plně reprezentovat názory a zkušenosti všech pracovníků SASRD, ale pouze vybraného vzorku.

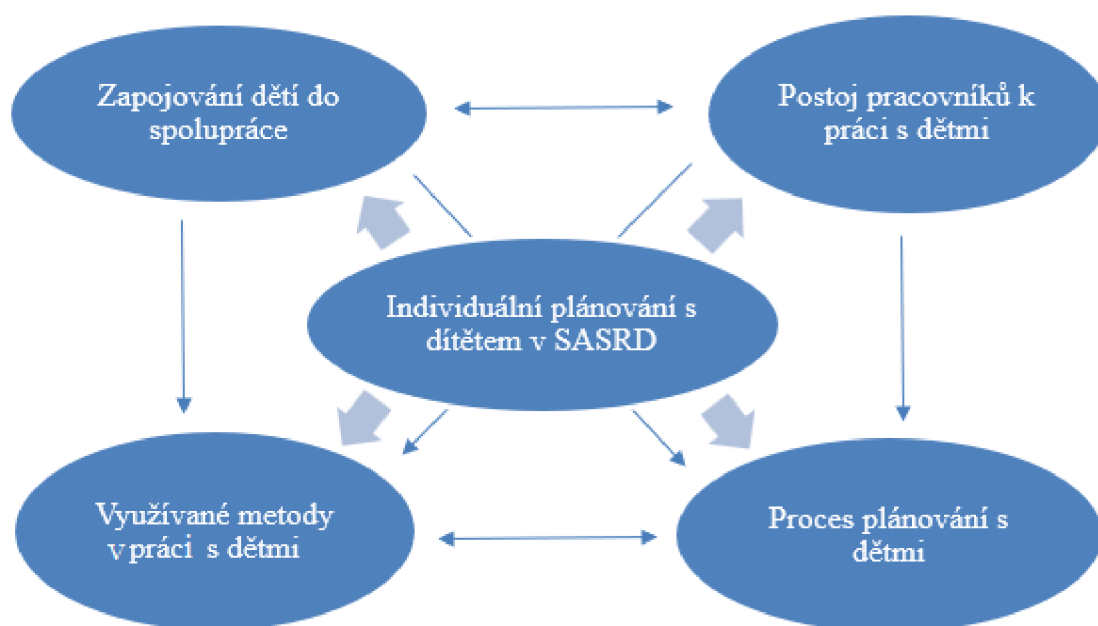
6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Tato kapitola se zabývá analýzou a interpretací získaných dat v rámci rozhovorů s danými respondenty. Během kódování byly definovány tyto kategorie:

- postoj pracovníků k individuálnímu plánování,
- zapojování dětí do spolupráce s rodinou,
- proces plánování s dětmi,
- využívané metody v práci s dětmi.

Zmíněné kategorie jsou zároveň také názvy jednotlivých podkapitol níže, kde je podrobně provedena interpretace analyzovaných dat. Vztahy mezi vzniklými kategoriemi znázorňuje následující obrázek.

Obrázek č. 1 – Vztahy mezi kategoriemi

Zdroj: vlastní zpracování

6.1 Postoj pracovníků k individuálnímu plánování

Výsledky rozhovorů naznačují, že všichni respondenti považují práci s dětmi za důležitou a nepostradatelnou součást svého profesního úsilí. Děti jsou vnímány jako cenné osoby při poskytování sociálních služeb rodinám. Respondent číslo 1 uvedl: „*Děti hrají klíčovou roli v mé práci. Jsou středem pozornosti a jejich potřeby, pocity a názory jsou pro mě velmi důležité.*“ To potvrzuje i respondent číslo 5, který se vyjádřil takto: „*Vnímám děti jako nadmiru důležité pro práci s rodinou, jelikož je potřeba s rodinou pracovat jako celkem.*“ Ostatní respondenti v rámci rozhovoru také výslovně zmiňovali, že je pro ně dítě nedílnou součástí práce s rodinou a děti klientů jsou pro ně rovnocenní partneři stejně jako dospělé osoby.

Respondenti vyjadřují pozitivní postoj k individuálnímu plánování s dětmi a věří, že je důležité zapojovat je do celého procesu rozhodování. Poskytování prostoru pro vyjádření dětských potřeb, přání a cílů je zdůrazňováno jako klíčový prvek spolupráce. Jeden z respondentů výslovně uvedl: „*Proces individuálního plánování s dětmi je podle mě velmi důležitý. Je to způsob, jak zapojit děti do rozhodování a umožnit jim být aktivními účastníky v celém procesu práce s rodinou.*“ Další se vyjádřil takto: „*Považuji za zásadní pracovat nejen s rodiči, ale i s dětmi, protože jejich potřeby, pocity a názory mají vliv na celkovou situaci v rodině.*“ Tato sdělení potvrzuje i respondent číslo 4: „*Určitě je fajn plánovat i s dětmi, pokud to je možné a odpovídá to spolupráci. Může to mít často motivační a aktivizační vliv i pro ně samotné.*“

Respondenti se tedy shodují také na tom, že práce s dětmi přináší výhody pro celou rodinu. Individuální plánování s dětmi je vnímáno jako nástroj, který může mít motivační a aktivizační vliv na rodinu jako celek a vést mnohdy k rychlejšímu dosažení stanovených cílů. Důraz je kladen na respektování dětí jako aktivních a rovnocenných partnerů v procesu spolupráce.

Oslovení pracovníci jsou zastánci individuálního plánování s dětmi a zohledňování jejich potřeb, přání a názorů. Děti jsou vnímány jako nedílná součást rodinného systému a jejich zapojení do spolupráce je považováno za nezbytné. Respondent číslo 2 a 5 zmiňují také obecný názor na individuální plánování s dětmi, kdy reflektují své zkušenosti z praxe. Oba mluví o tom, že z jejich pohledu je tento proces

v SASRD dost často mezi pracovníky opomíjen. Výrok jednoho z nich: *„Možná je to jen můj pocit, ovšem setkávám se v praxi spíše s tím, že se plánuje hlavně s rodiči. Dítě je sice do spolupráce tak nějak zapojováno, ale čistě s ním samotným plánování neprobíhá. Z toho, co v praxi od jiných pracovníků vidím, mám prostě pocit, že se na ty děti občas zapomíná ... hlavně v případech, kdy se spolupracuje s rodičem v oblastech, kde si pracovník řekne, že tam není potřeba součinnosti dítěte. Opak je však pravdou. Dítě by dle mého mělo vědět, co se v rodině děje a mohlo by na situaci přinést také svůj názor.“*

Celkově lze konstatovat, že respondenti vyjadřují pozitivní postoj ke spolupráci s dětmi a zdůrazňují důležitost individuálního plánování, které je přizpůsobeno potřebám a schopnostem jednotlivých dětí. Práce s dětmi je vnímána jako nezbytná pro dosažení kvalitní podpory celé rodiny a dosahování cílů a potřeb všech jejích členů.

6.2 Zapojování dětí do spolupráce s rodinou

Jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole, tak dle respondentů je zapojování dětí do spolupráce při intervencích a rozhodování v rodině považováno za velmi důležité. Všichni souhlasí s tím, že zapojování dětí má mnoho přínosů. Umožňuje dětem vyjádřit své pocity, potřeby a názory a aktivně se podílet na procesu spolupráce s celou rodinou. Respondenti zdůrazňují, že by mělo být vhodné zapojit dítě do spolupráce ve všech situacích, které ovlivňují jeho život, jako je například plánování změn v rodině, rozhodování o vzdělání nebo řešení konfliktů v rodině. Jeden z respondentů výslovně uvádí: *„Dítě by mělo mít možnost vyjádřit své potřeby, přání a obavy v souvislosti s rodinnou situací, ve které se rodina nachází.“* Tři pracovníci se také vyjadřují k tomu, že při zapojování dítěte do spolupráce záleží na tom, v jaké oblasti je s rodinou spolupracováno. Jejich výroky korespondují s faktem, že by se dítě mělo zapojovat v situacích, které se přímo dítěte týkají.

Odpověď respondenta číslo 5 zahrnuje i sdělení ostatních respondentů: *„Určitě když se cíl spolupráce týká samotného dítěte. Jako v situacích, kdy se jedná, jak už jsem říkala o prospěch dítěte ve škole, chování dítěte ve škole nebo doma, rozvoj dovedností u dítěte (jemná, hrubá motorika), nastavení denního režimu, aktivní trávení volného*

času a podobně. Samozřejmě vnímám, že je vhodné dítě zapojit do spolupráce i v ostatních oblastech jako finance, bydlení, rozvod rodičů apod. Jelikož dítě je součástí všech těchto tíživých situacích a vše na něj doléhá stejně jako na jeho rodiče. Nemusí se dítě do spolupráce zapojovat tak nějak na sílu nebo jak to říct, ovšem alespoň s ním dané situace probrat a seznámit jej s tím co se děje a například mu určité věci spolu s rodičem vysvětlit, protože pro děti některé věci nemusejí být samozřejmostí a mnohdy i když se to tak nezdá mohou děti situaci vnímat a brát hůř než dospělí. Nebo tomu může být také naopak a děti mohou vše vidět prostě jinak.“

Ohledně situací, které pracovníci vnímají jako nevhodné pro zapojení dítěte do spolupráce, neuměli respondenti uvést konkrétní příklady. Shodují se v tom, že sice mohou nastat situace, které mohou být obtížné pro přímé zapojení dítěte do spolupráce, ovšem zároveň uvádějí, že ve všech oblastech spolupráce s rodinou by mělo být dítě minimálně seznámeno s tím, proč rodiče služby pracovníků SASRD využívají a za jakým účelem pracovníci do rodiny docházejí. Respondent číslo 3 se k tomu vyjadřuje následovně: *„No jako ono vlastně vždy je dobrý se pobavit o jakékoliv rodinné situaci i s dětmi a slyšet i jejich názor na věc ... Ty děti v těch rodinách stejně většinou jsou na našich schůzkách, takže s nimi minimálně rozhovor o tom, co se děje, co tam dělám a tak dále probíhá.“*

Respondenti také identifikují několik překážek, které mohou bránit zapojování dětí do spolupráce. Mezi ně patří nedostatek vhodných komunikačních metod a technik pro práci s dětmi, obtížnost získání důvěry dětí, nedostatečná podpora ze strany rodiny nebo dalších profesionálů.

Výhody zapojení dětí do spolupráce, jak uvádějí respondenti, zahrnují zvýšené sebevědomí dětí, posílení jejich schopnosti vyrovnávat se se změnami, lepší porozumění jejich potřebám a přáním a také možnost spoluvytvářet plán rodiny. Výhodu pracovníci vidí nejvíce v tom, že se tím docílí komplexní spolupráce s rodinou na daných cílech. Shodují se také na tom, že celý tento proces zapojování dětí může vést ke zdárnému a rychlejšímu dosažení cíle uživatele.

Závěrem lze říci, že odpovědi respondentů jednoznačně podporují důležitost zapojování dětí do rozhodovacích procesů a intervencí. Klíčové prvky pro úspěšné

zapojení zahrnují respektování dětských práv, vhodné komunikační metody, získání důvěry dětí a podporu ze strany rodiny a profesionálů. Z toho vyplývá tedy, že zapojování dětí má pozitivní vliv na jejich osobní rozvoj a přispívá ke kvalitě poskytovaných služeb.

6.2 Proces plánování s dětmi

Ohledně individuálního plánování s dětmi respondenti upozorňují na důležitost zaměření se na plánování s dětmi v procesu komplexní spolupráce a podpory rodiny. Zdůrazňují zaměření plánování s dětmi na jejich rozumové schopnosti a věkovou skupinu. Dále poukazují na respektování práv dětí, zejména na projev jejich názoru a zohlednění jejich vlastních potřeb. Zapojení dětí do procesu plánování přispívá k empatickému porozumění mezi dětmi, rodinou i pracovníky.

Jednoznačná shoda respondentů spočívá v tom, že pro plánování s dětmi je potřebné zajistit bezpečné a jim známé prostředí. V případech, kdy se vytváří plán přímo s dětmi je vhodné provádět tento proces v přirozeném prostředí dítěte. Výrok respondenta číslo 1: *„Při sestavování individuálního plánu s dítětem se snažíme vytvořit bezpečné prostředí, takže nejlépe plánovat s dítětem v jeho přirozeném prostředí.“*

Respondenti se dále shodují v tom, že se při výkonu své práce s rodinou snaží o to, aby dítě znalo cíl spolupráce a účastnilo se sestavování a přehodnocování jednotlivých IP. Uvádějí však také, že se vše odvíjí od oblasti spolupráce, na které je s rodinou pracováno a které se cíl uživatele týká. Několik pracovníků zmiňují, že také záleží, zda je dítě na intervencích uskutečněných za účelem plánování či přehodnocení plánu přítomno.

Ze získaných odpovědí od pracovníků vyplývá, že v jednotlivých službách chybí ucelený postup sestavování IP s dítětem. Žádný z respondentů neuvedl jasně stanovený formulář nebo metodický postup služby k plánování s dítětem. Jeden z respondentů sdělil, že má služba v metodikách uvedený obrázkový IP pro menší děti, ovšem během celé své praxe tento typ plánu při práci s dětmi nevyužil. Respondent číslo 3 zmínil: *„Pokud je starší, třeba už teenager, tak využíváme stejného formuláře jako pro dospělé ... U menších dětí nemáme přímo stanovenou formu toho plánu. To si většinou pracovník*

udělá individuálně podle daného dítěte. Prostě podle toho, aby to to dítě nějak zaujalo. Třeba si plán společně nakreslí nebo tak.“

K sestavování IP, plánování a vlastně k celé práci s dětmi pracovníci tedy využívají prostředky, dle svého uvážení a na základě individuálních potřeb dítěte. Využívané metody či pomůcky jsou popsány v následující podkapitole.

6.3 Využívané metody v práci s dětmi

Z rozhovorů s respondenty vyplynulo, že v rámci přímé práce s dětmi pracovníci využívají několika možných metod případně nástrojů pro mapování názorů dítěte a při zapojování dítěte do celého procesu spolupráce s rodinou. Následující výčet nám udává přehled využívaných metod v sociální práci s dětmi:

- rozhovor,
- hry – pohybové, deskové,
- hry s maňásky, plyšáky,
- pracovní listy – vzdělávací, rozvojové, komunikační,
- kreslení s dětmi a jiné výtvarné techniky,
- techniky vizualizace – časové osy, škály,
- terapeutické karty – pro snazší vyjádření emocí pomocí obrázků,
- edukační knihy,
- technika semaforu,
- rodinné porady – vedené pomocí teploměru od V. Satirové,
- materiály vytvořené přímo pracovníky.

Tento souhrn metod využívaných při práci s dětmi dokazuje, že se respondenti snaží s dětmi aplikovat různé pomůcky dle jejich vhodnosti a na základě daného dítěte.

Respondenti se ve svých odpovědích shodují na tom, že nejdůležitější a nejvíce používanou metodou při práci s dětmi je rozhovor. Respondent číslo 3 řekl: *„Já osobně využívám nejčastěji jak už jsem uvedla vzdělávací materiály, tedy pracovní listy. Nebo do rodiny vezmu nějakou dětskou hru, kterou máme k dispozici ve službě. Záleží, na čem*

v rodině spolupracuji. Z metod využívám každopádně rozhovor.“ Rozhovor by měl být s dítětem veden dle jeho věku a rozumových schopností.

Respondenti tedy zdůrazňují důležitost rozhovorů s dětmi, které jim poskytují prostor k vyjádření svých pocitů, myšlenek a přání a také k navázání vztahu s pracovníkem. Důležitým prvkem je také hravý přístup k práci s dětmi, který zahrnuje hry, deskové hry, rozvojové aktivity a další formy interakce. Vyjádření respondenta číslo 5: *„Taky je super si s dětmi hrát, ať už nějaký deskovky, rozvojové hry nebo si jen tak hrát s plyšákem. To dítě vás hned začne vnímat jinak a práce s ním je pak o dost jednodušší.“* Pracovník dále uvádí jako příklad dobré praxe situaci, kdy se jednalo o zamlklé dítě, které s pracovníkem nechtělo nijak komunikovat. Navázat určitý kontakt se podařilo až poté, co si pracovník s dítětem zahrál jeho oblíbenou vědomostní hru. Poté se dítě více otevřelo a bylo možné s ním pracovat. Další pracovník řekl: *„Do rodiny vozím nejčastěji vzdělávací materiály, ať již za účelem domácího vzdělávání nebo za účelem rozvoje dětí. Nebo sebou vezmu nějakou dětskou hru, kterou máme ve službě k dispozici. Hodně záleží, za jakým účelem do rodiny jedu.“*

Celkově lze shrnout, že pracovníci kladou značný důraz na důležitost používání materiálů a metod, které umožňují zapojení dětí do procesu individuálního plánování a sestavování IP samotného. Komunikace, hravý přístup a využívání vzdělávacích materiálů jsou klíčové pro efektivní práci s dětmi a jejich rodinami. Lze také konstatovat z provedených rozhovorů, že se pracovníci spíše zaměřují na metody práce s dětmi, které nepotřebují významnou přípravu pracovníka. Také spíše využívají pro samotné pochopení pracovníka jednoduché pomůcky. Jen dva respondenti se více rozpovídali o konkrétních speciálních metodách jako terapeutické karty, technika semaforu a rodinné porady vedené pomocí teploměru od V. Satirové. Je nutno podotknout, že tyto speciální metody uvedení pracovníci nevyužívají za účelem terapie, jelikož k tomu nemají dostatečné kompetence a znalosti. Ovšem oba tyto respondenti se shodují na tom, že objevovat nové metody při práci s dětmi je důležité.

7 DISKUSE

Na základě výsledků rozhovorů s respondenty lze konstatovat, že všichni pracovníci považují práci s dětmi za důležitou a nepostradatelnou součást svého profesního úsilí. Respondenti jednoznačně vnímají děti jako důležité osoby při poskytování sociálních služeb rodinám a jejich potřeby, pocity a názory jsou pro ně velmi cenné. Děti jsou chápány jako rovnocenní partneři stejně jako dospělé osoby. Tento postoj potvrzuje skutečnost, že všichni respondenti vyjadřují pozitivní postoj k individuálnímu plánování s dětmi a věří, že je důležité zapojovat je do procesu rozhodování. Respondenti zdůrazňují, že poskytování prostoru pro vyjádření dětských potřeb, přání a cílů je klíčovým prvkem spolupráce. Vidí individuální plánování s dětmi jako nástroj, který může mít motivační a aktivizační vliv na rodinu jako celek a vést k rychlejšímu dosažení stanovených cílů. Zmiňují také, že práce s dětmi přináší výhody pro celou rodinu. Tato východiska k první výzkumné otázce „*Jak pracovníci SASRD přistupují k individuálnímu plánování s dětmi a jak vnímají jeho důležitost?*“ jsou blíže popsány v podkapitole číslo 6.1.

Odpověď na druhou výzkumnou otázku „*Jaké jsou zkušenosti pracovníků SASRD se zapojováním dětí do spolupráce při individuálním plánování?*“ nalezneme v podkapitole 6.2 a 6.3. Faktem je, že zkušenosti pracovníků SASRD se zapojováním dětí do spolupráce při individuálním plánování nebo při práci s dětmi jako takové, jsou rozmanité a závisí na konkrétních situacích. Respondenti zdůrazňují, že zapojování dětí do spolupráce je ovlivněno věkem dítěte a cílem práce s rodinou. Obecně platí, že je vhodné zapojit děti v případech, kdy mají možnost ovlivnit naplňování cílů rodiny, například při řešení školní docházky či domácích povinností. Tímto způsobem se rodina stává kolektivem, kde jsou děti motivovány a aktivizovány k dosahování společných cílů.

Třetí výzkumná otázka „*Jaké konkrétní nástroje, pomůcky a materiály používají pracovníci SASRD při práci s dětmi a individuálním plánování?*“ je zodpovězena v podkapitole 6.3 a 6.4. Z výpovědí respondentů vyplývá, že pracovníci SASRD v rámci individuálního plánování s dětmi využívají různé nástroje, pomůcky a materiály. Z odpovědí respondentů je zřejmé, že často využívají vzdělávací materiály, které do

rodin vozí za účelem aktivizace a podpory vzdělávání dětí v domácím prostředí. Tyto materiály mohou sloužit k podpoře rozvoje jemné motoriky u nejmenších dětí nebo ke stimulaci učebního procesu. Pracovníci SASRD také často používají pracovní listy, které pomáhají dětem porozumět obsahu individuálního plánu a umožňují jim aktivně se zapojit do plánování a hodnocení svých vlastních pokroků. U starších dětí a teenagerů se pak často pracuje s formulářem individuálního plánu, který se používá spolu s rodiči. Cenným zjištěním je fakt, že oslovení pracovníci z jednotlivých služeb nemají k dispozici ucelený metodický postup pro práci s dětmi. Zde by bylo vhodné, aby se jednotlivé služby zaměřili na tuto oblast a pokusili se z praktických zkušeností s rodinami s dětmi takovou metodiku navrhnout.

Základními teoretickými východisky výzkumu jsou tedy důležitost individuálního plánování s dětmi, zapojování dětí do spolupráce a využívání různých nástrojů, pomůcek a materiálů. Tyto aspekty mají klíčový vliv na efektivitu a účinnost práce pracovníků SASRD při dosahování cílů a ochraně zájmů dětí. Závěrem lze konstatovat, že zapojování dětí do individuálního plánování a spolupráce s rodinou je komplexním procesem, který vyžaduje respektování potřeb, schopností a individuálních situací dětí. Odborníci pracující s dětmi a rodinami by měli mít dostatečné znalosti a dovednosti k efektivnímu zapojení dětí a k vytvoření prostředí, které je pro ně podpůrné a bezpečné. Výsledky provedeného výzkumu mohou přispět k lepšímu pochopení důležitosti zapojování dětí do individuálního plánování a mohou být užitečné pro další případné výzkumy v této oblasti.

V závěru lze konstatovat, že výzkum potvrdil pozitivní postoj pracovníků k individuálnímu plánování s dětmi a jejich zapojení do rozhodovacího procesu. Respondenti vnímají děti jako důležité partnery a věří, že práce s nimi má výhody pro celou rodinu. Překážky spojené se zapojením dětí do spolupráce existují, ale je možné je překonat pomocí individuálního přístupu a komunikace se všemi zúčastněnými stranami. Tato zjištění by mohla mít praktický význam při implementaci individuálního plánování s dětmi v sociálních službách. Pracovníci by mohli využít poznatků z tohoto výzkumu k posílení zapojení dětí a zlepšení kvality poskytovaných služeb rodinám.

ZÁVĚR

V rámci této bakalářské práce bylo zkoumáno individuální plánování s dítětem v kontextu sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. Cílem bylo zjistit, jak pracovníci těchto služeb přistupují k individuálnímu plánování s dětmi, jakými způsoby zapojují děti do plánování a jaké k tomu využívají metody.

Na základě provedeného výzkumu, bylo zjištěno několik klíčových poznatků. Pracovníci SASRD přistupují k individuálnímu plánování s dětmi s velkým důrazem a vnímají ho jako nedílnou součást své práce. Individuální plánování s dětmi je tak pracovníky považováno za nezbytný nástroj pro dosahování cílů rodiny a podporu celkového rozvoje dítěte. Zkušenosti pracovníků se zapojováním dětí do spolupráce při individuálním plánování jsou rozmanité a závisí na konkrétních situacích. Vhodné je zapojit děti v případech, kdy mají možnost ovlivnit naplňování cílů rodiny.

Pracovníci SASRD využívají různé nástroje, pomůcky a materiály při individuálním plánování s dětmi. Jako nejdůležitější metodu pracovníci zmiňují rozhovor. Mezi nejčastěji používané materiály patří vzdělávací materiály, které slouží k podpoře rozvoje dítěte, a pracovní listy, které umožňují dětem aktivně se zapojit do plánování a vyjadřovat své názory. Kromě toho se využívají také různé hry a aktivity, které podporují komunikaci a vzájemné porozumění mezi pracovníky a dětmi.

Výsledky provedeného výzkumu přispívají k dalšímu rozvoji poznání o individuálním plánování v sociálních službách pro rodiny s dětmi. Zjištění ukazují, že zapojení dětí do individuálního plánování je důležité pro dosažení efektivní a smysluplné podpory rodiny. Pracovníci by měli mít stále na paměti, že každé dítě je jedinečné a jeho individuální potřeby a zájmy by měly být zohledněny v plánování a poskytování sociálních služeb. Tato práce může poskytnout užitečné poznatky z praxe jiných pracovníků vykonávajících sociální práci s rodinou a s dětmi. Je důležité si uvědomit, že individuální plánování s dětmi je nedílnou součástí sociální práce a přispívá k celkovému rozvoji a podpoře dětí v jejich rodinném prostředí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
IP	Individuální plán
SASRD	Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
SFBT	Terapie zaměřená na řešení

SEZNAM LITERATURY

Knižní literatura:

ATKINSON, Rita L. *Psychologie*. 2. aktualiz. Vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-640-3

BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5.

BICKOVÁ, Lucie. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 9788090466814.

HAICL, Martin. 2011. Legislativní rámec plánování služby a způsoby jeho naplnění. In *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 9788090466814.

HAICL, Martin a HAICLOVÁ, Veronika. 2011. Individuální plánování v sociálních službách ČR. In *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 9788090466814.

HART, Rogher. *Children's participation: from tokenism to citizenship*. 1. vydání. Florence: UNICEF, 1992. ISSN: 1014-7829. ISBN: 88-85401-05-8

HAUKE, Marcela. *Pečovatelská služba a individuální plánování: praktický průvodce*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3849-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., přeprac. a rozš. vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HORECKÝ, Jiří. 2011. Klíčový pracovník v kontextu katalogu prací. In *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 9788090466814.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, c1998. ISBN 80-210-3974-4.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN isbn978-80-7367-383-3.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Strategie a postupy v sociální práci*. 1. vyd. Praha: Portál, 2022. ISBN: 978-80-262-1952-1

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0522-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN isbn80-247-1362-4.

NOSÁL, Igor a Irena ČECHOVÁ. *Participace a nové přístupy k práci s ohroženými dětmi a rodinami: studie inspirované zkušenostmi ze Švýcarska: sub-projekt PF 134 Inovace služeb a metod práce s ohroženými dětmi a rodinami: nové přístupy a příklady dobré praxe ze Švýcarska*. Brno: Česko-britská, 2014. ISBN isbn:978-80-905598-1-3.

PRŮCHA, J., J. MAREŠ, E. WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 3. přeprac. rozš. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-772-8.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÍTOVÁ, M. 2011. Jsem klíčový pracovník. In *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 9788090466814.

ZATLOUKAL, L. a ŽÁKOVSKÝ, D. *Zázrak tří květin: terapie zaměřená na řešení s dětmi a dospívajícími*. 1. vyd. Praha: Portál, 2019. ISBN: 978-80-262-1484-7

Internetové zdroje:

B-creative. *Terapeutické pomůcky a pomůcky pro lektory*. Magda Shymon, 2013-2019. [cit. 06. 05. 2023]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/o-pomuckach>

Člověk v tísní. Co děláme: Sociální práce v ČR. *Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi* [online]. [cit. 20. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/socialne-aktivizacni-sluzba-pro-rodiny-s-detmi>

KUCHAŘOVÁ, V., J. Barvíková, S. Höhne, O. Nešporová, J. Paloncyová, L. Vidovičová. 2020. *Zpráva o rodině*. Praha: VÚPSV. [online]. [cit. 1. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va+o+rodin%C4%9B+2020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

LUMOS. *Pomocné nástroje pro vyhodnocování potřeb dítěte a komunikaci s dítětem*. 1. vydání. Praha: Lumos Foundation, 2015. [online]. [cit. 11. 03. 2023]. Dostupné z: <https://www.wearelumos.org/publikace/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. *Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou*. [online]. [cit. 12. 12. 2022]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-9.pdf/ba7a119a-a609-3383-dbaa-76ee24b356ee

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. *Metodická doporučení: Metodické doporučení MPSV č. 3/2022 Individuální plánování*. [online]. [cit. 21. 02. 2023]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1060378/2_DP_Individu%C3%A1ln%C3%AD_pl%C3%A1nov%C3%A1n%C3%AD_3_2022.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. *Sociální služby*. [online]. [cit. 06. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-sluzby-1#sszp>

Velký vůz Sever – poradenské a vzdělávací centrum, z.ú. *Focus Box*. 2011-2018. [online]. [cit. 06. 05. 2023]. Dostupné z: <https://www.velkyvuz-sever.cz/focusbox/#1480192659377-7b81111f-a59e>

Legislativní a jiné normy:

ČESKO. Sdělení č. 104/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte

ČESKO. Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 2 – Informovaný souhlas

Příloha 3 – Transkripce rozhovoru

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1 – Vztahy mezi kategoriemi

Tabulka 1 – Informace o respondentech

Bibliografický záznam

KOUKALOVÁ, KAMILA. *Individuální plánování s dítětem v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi: Bakalářská práce.*

Olomouc: UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Pedagogická fakulta, 2023.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Dagmar Pitnerová,

Anotace

Jméno a příjmení:	Kamila Koukalová, DiS.
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Individuální plánování s dítětem v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi
Název práce v angličtině:	Individual planning with a child in social activation services for families with children
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce je zaměřena na individuální plánování s dítětem v kontextu sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. V teoretické části práce jsou popsány pojmy jako sociální služby, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a jejich význam, co tyto služby poskytují, co je to sanace rodiny a proč je důležitá. Tato část se také dotýká na úvod pojmů jako je rodina, dítě, potřeby dítěte, kdo se považuje za ohrožené dítě. Stěžejní kapitolou celé práce je kapitola s názvem individuální plánování. Zde jsou popsány možné přístupy v rámci individuálního plánování a také je pozornost zaměřena na možné přístupy a pomůcky využívané při sociální práci s dětmi.</p> <p>V praktické části byl proveden kvalitativní výzkum, který zahrnuje rozhovory s pracovníky sociálně aktivizačních služeb. V rámci rozhovorů bylo zkoumáno, jak pracovníci vnímají význam zapojení dětí do individuálního plánování a jakými způsoby toto zapojení realizují. Dále byly zkoumány metody, pracovní pomůcky a postupy, které pracovníci využívají při plánování s dětmi.</p>

Klíčová slova	Rodina, dítě, potřeby dítěte, sociální služby, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, individuální plánování.
Anotace v angličtině:	<p>The bachelor's thesis focuses on individual planning with children in the context of social activation services for families with children. The theoretical part of the thesis describes concepts such as social services, social activation services for families with children and their significance, the services provided by these programs, family rehabilitation, and why it is important. This section also introduces introductory concepts such as family, child, child's needs, and who is considered a vulnerable child. The pivotal chapter of the entire thesis is titled Individual Planning, where possible approaches within individual planning are described, and attention is given to potential approaches and tools used in social work with children.</p> <p>The practical part consists of a qualitative research study, which includes interviews with professionals working in social activation services. The interviews examine how professionals perceive the importance of involving children in individual planning and the methods they employ to facilitate this involvement. Additionally, the study explores the techniques, working tools, and procedures used by professionals in planning with children.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Family, child, child's needs, social services, social activation services for families with children, individual planning.
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha 1 – Seznam obrázků Příloha 2 – Seznam tabulek Příloha 4 – Informovaný souhlas Příloha 5 – Transkripce rozhovoru</p>
Rozsah práce:	54 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

Příloha 4 – Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Tímto Vás žádám o souhlas s poskytováním výzkumného materiálu pro účely výzkumu týkajícího se bakalářské práce na téma: „*Individuální plánování s dítětem v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi*“.

Vzhledem k možným citlivým informacím získaných v rámci rozhovoru, který bude nahrán na diktafon je důraz kladen na:

- 1. Anonymitu respondentů – v prepisech rozhovorů budou odstraněny identifikující údaje.**
- 2. Ochrana osobních údajů – je zaručena ochrana Vašich osobních dat, dle platných zákonů ČR. S výzkumným materiálem budu pracovat pouze já, popřípadě má vedoucí práce.**
- 3. Po přepsání nahrávek rozhovorů budete mít možnost vyjádřit se k uvedeným údajům a upravit je.**
- 4. Svou účast ve výzkumu můžete kdykoliv přerušit a odstoupit.**

Děkuji Vám a žádám Vás o poskytnutí souhlasu účasti ve výzkumu.

Kamila Koukalová

Podpis: .....

Dle zákona č. 101/2000 Sb. – Zákon o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů, uděluji souhlas s účastí v uvedeném výzkumu a s poskytnutím výzkumného materiálu.

V ..... dne ..... Podpis: .....

Příloha 5 - Transkripce rozhovoru

Přepis rozhovoru s respondentem č.3

Jak vnímáte děti při výkonu vaší práce?

„Dítě je pro mě rovnocenným partnerem stejně jako jeho rodiče se kterými je sepsána smlouva.“

Považujete tedy za důležité pracovat i s dětmi?

„Myslím si, že děti jsou nedílnou součástí mé práce. Přece jen jsme služba pro rodiny s dětmi, tudíž už samotný název nám říká, že se zaměřujeme i na děti. Pracovat je potřeba s celou rodinou.“

Při výkonu Vaší práce se musíte s klienty věnovat procesu individuálního plánování. Co si o tomto procesu myslíte?

„Sestavování individuálních plánů je pro práci s rodinou nezbytné. Pomáhá to lépe porozumět potřebám a přáním klienta a zapojuje je to do rozhodování o jejich vlastním životě. Celý proces individuálního plánování provází vlastně celou spoluprací s rodinou... Je to takový nekonečný proces, který se neustále opakuje, doplňuje, mění se kroky nebo i celé cíle a podobně. Někdy je to pro pracovníka vysilující, když musíte sepsat ipěčko s klientem, který vidí jen ten problém, který chce vyřešit, ale už z něj nedostanete kloudnou odpověď na to, jak toho cíle spolu dosáhneme. Tady se pracovník hodně většinou snaží navést toho klienta, aby si ty kroky řekl sám. No je to někdy prostě těžký. Ale myslím si, že plánovat s klienty je potřeba. Jen si občas říkám, že ten sepsanej plán je stejně víc užitečnej pracovníkovi a případné kontrole než tomu klientovi. Občas je to super to hodit na papír a ten klient aspoň vizuálně vidí co se bude dít, ale u některých klientů je vidět, že to vlastně ani nepotřebují.“

Jaký máte názor na individuální plánování přímo s dětmi?

„Myslím si, že je dobré si při spolupráci s klientem zaměřit i na ty děti. Plánování s dětmi může být určitě přínosné pro celou rodinu a pro to dítě samotné. Hlavně třeba v případech, kdy se celá spolupráce točí kolem dětí jako například ohledně školního prospěchu nebo problémového chování jak ve škole či doma. Tam je určitě na místě sestavovat plán i s dítětem, aby k tomu všemu mohlo říct taky svůj názor a tak.“

Takže děti tedy do spolupráce zapojujete?

„Ano. Samozřejmě pokud je to možné, nebo pokud to celá zakázka rodiny umožňuje.“

Již jste zmínila zapojení dětí v situacích ohledně chování a školního prospěchu... máte zkušenosti i s jinými oblastmi, které jsou vhodné pro zapojení dítěte do spolupráce?

„No jako ono vlastně vždy je dobrý se pobavit o jakékoliv rodinné situaci i s dětmi a slyšet i jejich názor na věc. Ovšem mimo školu a chování můžu uvést i třeba nastavování hranic ve výchově, nebo řešení vztahových problémů v rodině. Taky při rozvoji jeho dovedností... at' se jedná o jemnou nebo hrubou motoriku a podobně. Nebo v případech, kdy je potřeba dítěti nastavit rozumný denní režim a trávení volného času, tak je super s dětmi o tom všem mluvit a nastavit to tak aby to i dítěti vyhovovalo, a ne jen to slepě udělat dle toho, jak si myslí rodič, aby to bylo nejlepší.“

Může nastat dle vašeho názoru nějaká situace, kdy není vhodné dítě do spolupráce zapojit?

„Jako asi jo, ale teď mě žádný příklad nenapadá. Neuvědomuji si případ, kdy bych vyloženě s dítětem nepřicházela do styku, nebo nebyla s ním v jakékoliv interakci. Ty děti v těch rodinách stejně většinou jsou na našich schůzkách, takže s nimi minimálně rozhovor o tom, co se děje, co tam dělám a tak dále probíhá. Mnohdy jsou ty děti i samy zvědaví a ptají se na různé otázky a dožadují se na schůzkách pozornosti z vlastní iniciativy.“

Děkuji za Vaši odpověď. Dále se zeptám, zda vidíte nějaké možné překážky v zapojování dětí do spolupráce?

„Překážkou jsou určitě situace, kdy je dítě rodině soudně odebráno do ústavní výchovy a já jako pracovník nemám kompetence se vídat i s tím dítětem. Dítě je povětšinou mimo oblast působnosti naší služby, a tak se pracuje čistě jen s rodičem, který usiluje o návrat dítěte zpět. Nebo vlastně může být překážkou i nedostatek kompetencí pracovníka v komunikaci s dětmi. Přece jen je to o vlastním nastavení a někdo hold nemusí mít dostatečné vlohly na to s dětmi komunikovat a řádně je do spolupráce zapojit. Mě osobně to problém nedělá, mám děti ráda a ráda si s nimi na schůzce i zahraju třeba pexeso a u toho si popovídáme o různých věcech.“

Zeptám se ještě ohledně toho, jaké výhody může zapojování dětí do spolupráce s Vašimi klienty přinést?

„Výhodou je, že se tím docílí toho, že se s rodinou spolupracuje komplexně. Tedy, že se nepracuje na cíli pouze s dospělou osobou. Může to vést k celkovému rozvoji daného dítěte a mnohdy se tak podaří daného cíle dosáhnout rychleji, než kdyby se s dítětem nekomunikovalo.“

Děkuji za podrobné odpovědi. Na základě Vašich odpovědí soudím, že tedy pokud je dítě hlavním aktérem spolupráce tak zná cíl a průběh služby, je tomu tak?

„Jasně. Snažíme se s dětmi, jak už jsem říkala mluvit o tom, kdo jsme, co tam děláme a proč tam vlastně jsme. Takže nějaký základní přehled mají. V případech, kdy se spolupráce týká přímo dítěte třeba ohledně toho školního prospěchu, tak tam děti přesně ví, co je cílem. Pokud se cíl týká dítěte spíše okrajově, tak i tak vlastně ví o co jde, protože povětšinou na těch schůzkách jsou a slyší to, že se třeba s rodičem bavíme o hledání bydlení a možnostech, který v okolí jsou a podobně.“

Účastní se děti sestavování individuálního plánu rodiny a jeho přehodnocení?

„Záleží na tom, čeho se spolupráce týká a taky zda je na daném setkání dítě přítomno, v případech, kdy jde třeba o spolupráci v oblasti hledání bydlení, zaměstnání či finanční situace rodiny. Jako pokud je to přímo plán dítěte, tak u toho logicky je, to je jasný ... Ale u jiných oblastí fakt záleží, jestli je to potřeba, aby tam to dítě bylo.“

Zmínila jste plán dítěte, tak se rovnou zeptám, zda má dítě svůj vlastní individuální plán a jak vlastně případně vypadá?

„Jasný, no dítě, pokud je to potřeba tak má své vlastní ipěčko. Pokud je starší, třeba už teenager, tak využíváme stejného formuláře jako pro dospělé. Ovšem pořád záleží na tom, jak na tom to dítě je rozumově víte co. U menších dětí nemáme přímo stanovenou

formu toho plánu. To si většinou pracovník udělá individuálně podle daného dítěte. Prostě podle toho, aby to to dítě nějak zaujalo. Třeba si plán společně nakreslí nebo tak.“

Když nemáte jasně stanovený individuální plán pro děti a sestavujete jej dle toho, aby to dítě zaujalo... tak se zeptám jaké materiály nebo metody k tomu vlastně používáte?

„No povětšinou je to s malými dětmi prostě papír a pastelky. Mluvíme spolu o tom a cíl a jak jej dosáhnout si namalujeme v obrázcích. Nebo jsou třeba dobré pracovní listy, kterých na internetu můžete dohledat spoustu. Já třeba ráda používám pracovní listy od organizace Lumos, tam si člověk může najít co potřebuje, vytisknout a jet do rodiny. Ale hlavně si s tím dítětem člověk povídá no... Hlavně prostě na to jít hravou formou s těmi dětmi.“

Můžete mi ještě přiblížit nějakou další metodu, kterou při práci s dětmi využíváte?

„No tak jak už jsem řekla určitě rozhovor, kreslení, různé obrázky pro děti, třeba i smajlíky, jakože na vyjádření pocitů třeba... Nebo si s nimi třeba jen hrát. Použit deskovky pro děti a podobně. A samozřejmě ty pracovní listy ať už pro oblast vzdělávání nebo rozvoj dítěte apod.“

Děkuji Vám za poskytnutý rozhovor a za Váš čas.